

ליקוטי אמרים

פרק ד

פה

פרק ד ועוד יש לכל נפש אלהית שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה שכשהאדם מקיים במעשה כל מצות מעשיות ובדבור הוא עוסק בפירוש כל תרי"ג מצות והלכותיהן ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה הרי כללות תרי"ג אברי נפשו

שע"ז מקשר עשר ספירות דאצילות בג' עולמות בי"ע, שהם כנגד הג' לבושים.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ*)

ובדבור הוא עוסק בפירוש כל תרי"ג מצות והלכותיהן ובמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה: צריך עיון: (א) מהו הצורך לפרש את המצוות שבדיבור ובמחשבה, דלכאורה הי' לו לכתוב סתם שמקיים בדיבור ובמחשבה את כל המצוות שבדיבור ובמחשבה (כמו שכתב בנוגע למעשה – „כשאדם מקיים במעשה כל מצוות מעשיות“). (ב) למה חשיב רק מצות תלמוד תורה, דלכאורה הו"ל להוסיף בנוגע לדיבור – שאר מצוות שבדיבור, ובנוגע למחשבה – שאר מצוות שבמחשבה (אמונה, אהבה ויראה וכו'). (ג) למה אינו מוסיף בנוגע למחשבה שחושב בפירוש כל תרי"ג מצוות והלכותיהן (ע"ד שכותב בדיבור).

וי"ל בדוחק (על קושיות הב' והג') – שמפרש רק החידוש שנוסף בדיבור על מעשה („עוסק בפירוש כל תרי"ג מצוות והלכותיהן“ – שענין זה אינו שייך במעשה), ובמחשבה – על דיבור ומעשה („משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה“ – שענין זה אינו שייך לא במעשה ולא בדיבור).

(כ"ק אדמו"ר*)

הרי כללות: לכאורה צ"ל „בכללות“, וכבהמשך: „ובפרטות“.

(כ"ק אדמו"ר*)

תרי"ג אברי נפשו: „אברי“ כאן הוא שם הכולל גם ה„כחות וחיות“ שבאברים², ולא כדלקמן בענין „אברים דמלכא“ (ששם הכוונה רק לגוף האברים שבהם מלובש המלך).

(כ"ק אדמו"ר*)

שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה: משמע כאן שהמחדו"מ הם לבושים להנשמה בלבד ואינם מהנשמה עצמה. ולכאורה קשה ממ"ש האריז"ל: שהנשמה מלאה אותיות, היינו שבעצמות הנשמה ישנו בחי' כח הדיבור שבו כ"ב אותיות רוחניות, אלא שהן בבחי' מלבוש, היינו שבאותיות אלו מתלבשות גם אותיות גשמיות ע"י ה' מוצאות הפה שהם כלים לאותיות אלו (כגון הלשון – כלי לאותיות דטלנית וכו'), אבל כח הדיבור עצמו הוא מהנשמה עצמה ולא לבוש בלבד.

והביאור בזה – שבתניא קאי על אותיות המחשבה והדיבור שהאדם חושב ומדבר לאחד שנברא, שמחשבות ודיבורים אלו הם אודות ענינים גשמיים מעניני העולם, והם לבושים בלבד להנשמה; ומה שהנשמה מלאה אותיות – קאי על המחשבה והדיבור של הנשמה קודם בואה לעולם, שהם מהנשמה עצמה (המחשבה – בחי' בינה, והדיבור – בחי' מלכות).

(כ"ק אדמו"ר הזקן*)

שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה: אין בזה סתירה למ"ש בכ"מ שמחשבה דיבור ומעשה הם בדוגמת חב"ד חג"ת ונהי"ם או חב"ד ז"א ומלכות, כי המחשבה היא לבוש השכל, הדיבור – לבוש המדות (ז"א), והמעשה – גילוי לבוש המלכות. או במלות אחרות: השכל מתגלה במחשבה, המדות (בעיקרם) – בדיבור, וכח הגילוי בנפש (בעיקרו) – מתגלה במעשה. והרי הלבוש והמלובש מתאחדים, וק"ל.

(כ"ק אדמו"ר*)

שלשה לבושים שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה. . הרי כללות תרי"ג אברי נפשו מלובשים בתרי"ג מצות התורה: וי"ל

1 תניא בצירוף מ"מ וכו' ע' רטז. 6 תניא בצירוף מ"מ וכו' שם. 7 ראה לקמן פנ"א.

1 ראה ע"ח שער ה פ"ג. 2 מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תנו. 3 אגרות יקודש ח"ח ע' תקנח. 4 קיצורים והערות ע' פ. 5 „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“.

מלובשים בתרי"ג מצות התורה ובפרטות בחי' חב"ד שבנפשו מלובשות בהשגת התורה שהוא משיג בפרד"ם כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה. והמדות שהן יראה ואהבה וענפיהן ותולדותיהן מלובשות בקיום המצות במעשה ובדבור שהוא ת"ת שכנגד כולן כי

ת"ת שכנגד כולן: פאה פ"א מ"א.

ושקידה בלימוד התורה כדת הניתנה לו בהלכות תלמוד תורה.

ומ"ש כאן הוא ביאור על מה שאין השגות כל בני שוות, ולא עוד אלא שאפילו השגות צדיקים העובדים את ה' כל ימיהם ג"כ חלוקות הן, שהביאור בזה הוא לפי שחלוקים ביכולת השגתם ושרש נפשם למעלה.

(כ"ק אדמו"ר⁹)

להעיר מתו"א מג"א ד"ה חייב איניש הב' ס"ב ג"ס.

(כ"ק אדמו"ר¹¹)

כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה: צריך להבין: בשלמא מ"ש, כפי יכולת השגתו – מובן, אבל מה שייד לומר שהשגתו היא כפי, שורש נפשו למעלה – וכי יכול אדם בהיותו כאן למטה, מלובש בגוף, ללמוד כפי השגת נפשו בהיותה למעלה, שהיא בלי הגבלות כו'?

והביאור בזה – על-פי מאמר הבעש"ט¹², שהפשיטות דאיש פשוט תופסת בהפשיטות שלמעלה:

כאשר אדם עוסק בלימוד התורה באופן של פשיטות, דהיינו שאינו לומד משום שחפץ באורות וגילויים כו', ולא כדי להבין את עומק השגת אביו ורבא, אלא אך ורק מצד מצות תלמוד תורה, כדי למלאות רצון קונו ולהשלים את הכוונה העליונה – אזי לימוד התורה שלו הוא באופן של לימוד התורה למעלה, ועי"ז זוכה בדרך ממיילא גם להבין את עומק השגת אביו ורבא.

(כ"ק אדמו"ר¹³)

ת"ת שכנגד כולן: ראה, ליקוטי פירושים לקמן ספ"ה ד"ה אמרו רז"ל.

בחי' חב"ד שבנפשו מלובשות בהשגת התורה .. והמדות שהן יראה ואהבה .. מלובשות בקיום המצות במעשה ובדבור: צריך עיון למה הזכיר (בנוגע להמדות) רק מעשה ודיבור, ולא מחשבה – והרי המדות שייכות גם למצוות שבמחשבה (שהרי גם קיום המצוות שבמחשבה תלוי באהבה ויראה, כמו המצוות שבמעשה ובדיבור), ויתרה מזו – המדות עצמן הן מצוות (מצות אהבה ויראה).

וי"ל בדרך אפשר, שהן בנוגע לחב"ד והן בנוגע להמדות לא נקט הענין העיקרי שמתלבשות בהן, אלא הענין שיש בו חידוש.

ובפרטיות: חב"ד – מלובשות בעיקר בקיום המצוות שבחב"ד, והמדות (יראה ואהבה) – מלובשות בעיקר בקיום מצות יראה ואהבה. אבל לא הוצרך לפרש ענין זה, כי הוא מבואר כבר ממה שנאמר לפנ"ז בנוגע להמתלבשות בכללות (כללות תרי"ג אברי נפשו מלובשים בתרי"ג מצות התורה), ואינו מוסיף אלא חידושו – התלבשות חב"ד בהשגת התורה (ולא רק בקיום המצוות שבחב"ד), והתלבשות המדות במצוות שבמעשה ובדיבור (ולא רק במצות יראה ואהבה).

ועיין לקמן ספ"מ⁸.

(כ"ק אדמו"ר⁵⁷)

השגת התורה שהוא משיג בפרד"ם כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה: אין הכוונה שהאדם צריך להשתדל בידיעת שורש נפשו למעלה, כי להאדם אין נפק"מ בזה, אלא עליו לעסוק בהתמדה

ההשגה של שרש נשמתו), והיינו דוקא כשא"א לו לעסוק כו' שזו הוראה שדי לו בזה (או דכיון שא"א לו ועוסק כל מה שאפשר לו ישלים לו הקב"ה לבוש ומשל להשיג על ידו מה שצריך להשיג ..) אבל מי שאפשר לו לעסוק בתורה זהו הוראה שנשמתו מבחי' שיוכל להשיג הרבה למעלה". ולכאורה הכוונה לבאר שזהו גם הפירוש ב"כפי יכולת השגתו ושרש נפשו למעלה", ש"יכולת השגתו" היא הודאה על "שורש נפשו למעלה". (11) "מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים". (12) ראה כש"ט הוספות סי' קנה ואילך. וש"נ. (13) ת"רמ חמ"ב ע' 111 ואילך.

(8) ושם: "אף דחילו ורחימו הם ג"כ מתרי"ג מצות אעפ"כ נקראין גדיפין (כמו שכנפי העוף אינם עיקר כו") להיות כי תכלית האהבה היא העבודה מאהבה". ולכאורה הכוונה שעפ"ז יש לתרץ מ"ש, והמדות .. מלובשות בקיום המצות במעשה ובדבור" (ולא שהן עצמן מצוות) – כי אף שגם הן מצוות, מ"מ אינן עיקר, אלא תכליתן היא לצורך העבודה. (9) אגרות קודש חט"ו ע' שמ. (10) צת, ג (ושם): "אין כל השגות של הנשמות שוים, ויש בהם מדרגות ומעלות אין קץ .. (ולכן מי שדי לו בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית שדי לו במשל זה לערך

ליקוטי אמרים

פרק ד

פז

האהבה היא שרש כל רמ"ח
מ"ע .. והיראה היא שרש
לשס"ה לא תעשה: זח"ג קכב,
ב (ברע"מ).

האהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע וממנה הן נמשכות
ובלעדה אין להן קיום אמיתי כי המקיימן באמת הוא
האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת ואי אפשר

שאר וחיות המדות עצמן מאיר בקיום המצוות
בפועל.

ומ"מ גם הסכם זה יש בו קצת חיות, היינו שע"י
הקדמת האהבה, שהיא בחי' קירוב ודביקות באלקות,
ה"ה רוצה בקיום המצוה ויש לו חיות בזה, ואינו
רוצה במה שהוא היפך אלקות. ואינו דומה להסכם
לבד בלי הקדמת האהבה, אלא מצד התוקף שיש
בנפש (ובדרך כלל הוא בחי' נצח והוד השייכים
לקבלת עול מלכות שמים¹⁸), שאין בזה חיות כלל.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁹)

להעיר מהלכות תלמוד תורה לאדה"ז פ"ד ה"ו.
„פירוש“ על יד החזקה להרמב"ם הלכות יסודי
התורה פ"ב ה"א²⁰.

(כ"ק אדמו"ר¹¹)

ובלעדה אין להן קיום אמיתי כי המקיימן באמת:
הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת:
זהו ענין כוונת המצוה, והיינו שמצד האהבה רצונו
להמשיך גילוי אור הרצון הפרטי שהוא סוד ה'
שבכל מצוה ומצוה בפרט²¹, ועי"ז גם קיום המצוה
עצמו הוא כדבעי למהוי²², ויש לו בזה חיות אלקי²³
ושמחה ועונג, וממשיך האור בנפשו וגם בעולם²⁴.
משא"כ בלא הקדמת האהבה – אף אם מקיים

והיא מעין עוה"ב וקבלת שכר קיום מצוות) (הל' ת"ת שם). „לא
נתנו כל המצות אלא כדי שנגיע בהם ליו המדרגה, כדכתיב
ובחרת בחיים למען תחי' וגו' לאהבה את ה' .. לא נצטוינו בכל
המצות אלא כדי שנגיע בהם ליראה, שנאמר ויצונו ה' לעשות
את כל החקים האלה ליראה את ה' אלקינו .. והיא היראה
האמיתית ולא יגיע אדם לה אלא אחר עשיית כל המצות
(„פירוש“ על הרמב"ם שם). וראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה
המקיימן (הא"). (21) ובפרטיות ישנם ב' ענינים בהכונה: תחלה
כוונה אלקית כללית, שהו"ע ההשגה וההתבוננות באלקות
המולידה התעוררות אהבה ויראה, ועי"ז ישנה ממילא גם הכוונה
הפרטית השייכת לכל מצוה ומצוה בפרט (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ
– סה"מ תרפ"ו ע' סט. תרפ"ז ע' קמב ואילך). (22) והיינו שכל
המצוות שוות אצלו לקיימן בתום לבב, מאחר שקיימן הוא אך
ורק מפני שהן ציווי הוי' (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תרפ"ה
ע' רסט). (23) ובפרטיות (כפי שאנו רואים במוחש): חיות
המעשה הוא ע"י הדיבור, וקיום הדיבור הוא ע"י המחשבה,
והחיות במחשבה באה מהמדות, והמדות נולדות ע"פ השכל (כ"ק
אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תרפ"ד ע' רפ. תש"ט ע' 108).
(24) כי מאחר שיש לו ענין פנימי בהמצוה – הרי מלובש

יראה .. מלובשות בקיום המצוות במעשה .. כי
.. היא שרש לשס"ה לא תעשה: צ"ע הכוונה,
שהרי אין בהן מעשה¹⁴.

(כ"ק אדמו"ר⁶)

כי האהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע .. והיראה
היא שרש לשס"ה לא תעשה: ומאחר שגם היראה
(שורש שס"ה ל"ת) היא מצוות עשה – נמצא
שבכללות גם השורש דמצוות לא תעשה הוא אהבת
ה'¹⁵.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶)

האהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע .. והיראה
היא שרש לשס"ה לא תעשה: היינו אהבה ויראה
בהתגלות דוקא (בהתגלות הלב, או עכ"פ בהתגלות
המוח – שע"י השגה והתבוננות מסכים ומתרצה
בריצוי גמור שכך יאתה לו למסור נפשו להידבק
ולהיכלל באו"ס בחכמתו ורצונו שבקיום התורה
והמצוות), אבל האהבה כמו שהיא בעולם אינה
יכולה לפעול כלל.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁷)

זהו רק בדרך מקור, היינו שאחר התעוררות האהבה
נשאר רושם, שהו"ע ההסכם על קיום המצוות בפועל
בכל היום (והוא בחי' נצח שהוא ענף החסד), ולא

(14) ראה לקו"ש חכ"ג ע' 269 הערה 11. (15) ובדוגמת אנכי,
שהוא העיקר והשורש של כל המצוות (ראה סה"מ צ"ה צ"צ מצות
האמנת אלקות בתחלתה (מד, ב ואילך) ובהמצויין שם) – אף
שבפרטיות „אנכי כולל כל רמ"ח מצוות עשה ולא יהי' לך כל
שס"ה מל"ת“ (לקמן רפ"כ). (16) שיחת י"ג תשרי תשל"ד.
(17) סה"מ תרס"ח ע' קמה. ע' רעו. קונטרס העבודה ע' 6.
(18) ראה גם „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה המקיימן. (19) המשך
תער"ב ח"ב פשמ"ג. (20) בהל' ת"ת שם: „תכלית היראה היא
לירא ולהתבושש מגדולתו למרות עיני כבודו ח"ו לעשות הרע
בעיניו ועבור על אחת מכל מצוות ה' אשר לא תעשינה בין ל"ת
של תורה בין של ד"ס ח"ו. ותכלית האהבה היא העבודה לעבדו
מאהבה ובשמחה לעשות נח"ר לפניו שאמר ונעשה רצונו בקיום
מ"ע של תורה או של ד"ס.“ וב„פירוש“ על הרמב"ם שם: „היראה
.. קודמת לכל המצוות, שהירא מן המלך לא יעבור על דבריו ..
היראה יש לה תועלת גדולה במצות ל"ת, והאהבה יש לה תועלת
גדולה במ"ע.“ ולכאורה הכוונה (גם) להעיר מהמבואר
במקומות אלו שמלבד התועלת שבאהבה ויראה לקיום מ"ע
ומל"ת, יש גם אהבה ויראה שלמעלה משייכות למ"ע ומל"ת:
„אהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים להתענג ולשמח בה“

לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ה פקודין שהם

שע"י הקירוב להקב"ה הרי הוא מציאות דבר בעיני עצמו, שעושה ועוסק בדבר גדול וכדאי היא בריאתו בעולם בשביל העשי' שלו, משא"כ אם יתרחק ח"ו מאלקות יהי' שפל ונבזה גם בעיני עצמו וכאילו אינו מציאות דבר מה כלל, ונוח לו שלא נברא, כי העבודה ד'ועשה טוב' בבחי' לגרמי' היא בחי' רע שבנוגה³³, והיא ההיפך לגמרי מענין היחוד והדביקות באלקות (שהרי באלקות כתיב³⁴ „לא יגורך רע", ואין ליש ולגרמי' מקום שם, וא"כ כשהוא בבחי' לגרמי' אין נמשך האור והגילוי, ומכ"ש שאינו נדבק עי"ז באלקות)³⁵.

ויתרה מזו – שבאופן זה יצא שכרו בהפסדו, כי עי"ז מתגברת הישות שלו ונגבה רוחו בקרבו ורם לבבו, וסוף סוף יורד עי"ז למטה מטה ר"ל, עד שלא ימצא מציאות עצמו בעשיית הטוב דוקא, ולא ירע בעיניו גם ההיפך ר"ל (כמארז"ל³⁶ „היום אומר לו עשה כך כו").

אלא הכוונה שחפץ לדבקה בו בלי שום פני' לגרמי' כלל, אלא מצד אמיתת ויוקר האלקות, שהאלקות יקרה בעיניו ולכן חפץ להידבק בה, ושיהי' גילוי אלקות בעולם ובנפשו, ובוה היא חיותו. ואף שקרבת אלקים טוב לו וחפץ בה, אבל אין זה מצד שחפץ מה שטוב לנפשו (שהו"ע הרגש המציאות), אלא אדרבה – שהטוב שלו הוא היחוד והדביקות באלקות (שהו"ע העדר מציאות ישותו)³⁷.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב³⁸)

שבנוגה, שהרי סו"ס ניצול עי"ז מרע גמור, שלא לעשות דבר איסור, שהוא גרוע הרבה מהעבודה בבחי' לגרמי' שהיא בחי' קליפת נוגה. ולכן הזהירה תורה כמה פעמים בענין היראה ובקיום המצוות מחמת פחד העונש, כמו בקלות שבתוכה, וכמ"ש (ירמי' ה, כ"ד) „האותי לא תיראו גו' אשר שמתי חול גבול לים גו' הנותן גשם גו' עוונותיכם הטו אלה גו'", כי בכל ענין שיכול להיות ניצול מהרע ה"ז טוב. 34) תהלים ה, ה. 35) ורק תחלת העבודה וראשיתה צ"ל בבחי' ישות, זו, כמבואר בהוספות לתו"א (מג"א קיט, ד ואילך). 36) שבת קה, ב. נדה יג, ב. 37) ומ"מ נקראת בחינה זו בשם „יש מי שאוהב" (כמבואר בכ"מ), שהרי מי"מ טוב לו מזה ומשום זה הוא חפץ בהקירוב והדביקות ובהגילוי אלקות בעולם ובנפשו, וגם הרגש החיות שלו בזה הוא הרגש עכ"פ. אלא שיש זה הוא בחי' יש דקדושה ולא בחי' יש דלגרמי' ח"ו, וכמבואר במ"א שעל זה נאמר (תהלים קמו, ז) „ה' מתיר אסורים", היינו שהרגש זה ה' מתיר כו'. 38) סה"מ תרני"ה ע' רכד ואילך. תרס"ט ע' קיט ואילך.

התומצ' בפועל ממש, מ"מ אין לו שום חיות אלקי בזה, וה"ה „כגוף בלא נשמה"²⁵, וממילא גם אינו מדקדק במצוות ואינו מהדר בהן, כי דקדוקי מצוות הן ע"י העבודה דוקא²⁶, וכן הידור מצוה הוא ע"י החיות שבמצוה והיוקר שבה.

משא"כ קיום מצוות עשה כדי לקיים רצונו ית' (ולא מצד הכוונה הפרטית שבכל מצוה) – זהו ענין בפ"ע, שהוא מצד קבלת עול מלכות שמים, ואינו עצם הענין דמצוות עשה שהוא מצד האהבה.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב²⁷)

המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ לדבקה בו באמת: אהבה זו היא אהבה שע"פ הטעם, כידוע²⁸ שהאהבה והיראה שלצורך קיום המצוות הן בחי' אהבה ויראה שע"פ טעם ודעת, כי עשיית המצוות היא בהדרגה ובהתיישבות בכחות מוגבלים כו'.

ומ"מ ע"י קיום המצוות נעשה אח"כ בנפש גילוי בחי' אהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת²⁹, והיא האהבה הבאה מלמעלה³⁰, כי מאחר שהמצוות הן בחי' רצון העליון שלמעלה מבחי' החכמה (שהרי אין טעם על המצוות³¹, אלא שכך עלה ברצונו יתברך), לכן הן מעוררות וממשיכות בנפש גילוי בחי' אהבה רבה שלמעלה מטעם ודעת.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב³²)

נראה שאין הכוונה שחפץ לדבקה בו בבחי' לגרמי', מצד הרגש עצמו והטוב המגיע לו מזה [דהיינו

הפנימיות בהמצוות שמקיים, וזהו בחי' האור והגילוי שע"י המצוה. משא"כ כשמקיימן בלי כוונה, דהיינו בקרירות ובדרך „מצות אנשים מלומדה" – אינו ממשיך בזה גילוי אור (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תרפ"ה ע' רנה. תרצ"ט ע' 59. ע' 150). 25) ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ עקב. ש"ה מס' תמיד עמוד התפלה ענין חנוכה (רמט, סע"ב ואילך). וראה לקמן פל"ח. 26) ראה בארוכה קונטרס העבודה ע' 47 ואילך. סה"מ תרפ"ו ע' סט. תרפ"ז ע' קמג. 27) קונטרס העבודה ע' 15 (הובא בחלקו במראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים). סה"מ תרס"ח ע' קמה. עת"ר ע' תצח. ע' תקי. המשך תער"ב ח"א פקע"ד. 28) ראה קונטרס העבודה ע' 6. וראה גם שם ע' 52. המשך תער"ב ח"א פקע"ז. 29) ראה לקו"ת עקב טז, ד. סידור עם דא"ח קיב, רע"א. ובכ"מ. 30) ראה המשך תרס"ו ס"ע קט ואילך. ס"ע קסט. ס"ע קעג ואילך. ס"ע קצא ואילך. 31) ראה המשך תרס"ו ע' שמת. 32) המשך תרס"ו ע' שמת. 33) משא"כ ב,סור מרע" העבודה בבחי' לגרמי' היא בחי' טוב

ליקוטי אמרים

פרק ד

פט

שהם המ"ח אברים דמלכא:
ראה ת"ז ת"ל (עד, א). זח"ב
קית, א. כמ"ש במקום אחר:
ראה לקמן פכ"ג. פל"ה. כל
תועבת ה' אשר שנא: פ' ראה
יב, לא.

רמ"ח אברין דמלכא כביכול כמ"ש במקום אחר והיראה
היא שרש לשם"ה לא תעשה כי ירא למרוד במלך
מלכי המלכים הקב"ה. או יראה פנימית מזו שמתבושש
מגדולתו למרות עיני כבודו ולעשות הרע בעיניו כל
תועבת ה' אשר שנא הם הקליפות וסטרא אחרא אשר

למרוד .. או יראה פנימית מזו שמתבושש
מגדולתו כו': להעיר מ"פירוש" על הרמב"ם הלכות
יסודי התורה רפ"ב⁴².

(כ"ק אדמו"ר⁴³)

היראה היא שרש לשם"ה לא תעשה כי ירא
למרוד .. למרות עיני כבודו ולעשות הרע
בעיניו: ולכן ה"ה זהיר מאד בכל דבר שיכול לבוא
ח"ו לאיזה דבר איסור.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁴⁴)

יראה פנימית .. שמתבושש מגדולתו כו': נראה
שהיא היראה המבוארת בזוהר בהקדמה⁴⁵, "יראה
דאידי עיקרא למדחל בר נש למארי' בגין דאידי רב
ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין וכולא קמי' כלא
חשיבין", היינו שהיראה היא מעצם גדולתו ית' לבד,
מבלי לצרף לזה מה שעומד עליו ורואה במעשיו
(וכ"כ בראשית חכמה⁴⁶).

והיא בחי' יראה עילאה המבוארת לקמן⁴⁷, הנמשכת
מבחי' מ"ה דחכמה, היינו שהיא בבחי' ביטול ממש
דכולא קמי' כלא חשיב כביטול זיו השמש בשמש
(כמבואר שם⁴⁸). והיא למעלה מענין התפלה שהוא
לקשר ולדבק נפשו באלקות⁴⁹, וזמנה הוא בשמו"ע
שהו"ע ביטול במציאות ממש (כמבואר לקמן⁵⁰ בענין
ההשתחוואות דשמו"ע).

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁵¹)

ולעשות הרע בעיניו: בעיניו דייקא, היינו שמרגיש
שהקב"ה עומד לפני עיניו ממש.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב⁵²)

האמיתית .. (שבאה) אחר עשיית כל המצוות .. ועל זה נאמר ויצונו
ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה", שלא נצטוונו בכל
המצות אלא כדי שנגיע בהם ליראה". (43) הערה בסה"מ תש"ג
ע' 182. (44) סה"מ תרפ"ה ע' צג. (45) זח"א יא. ב. (46) שער
היראה פ"א. (47) פמ"א ("יראה עילאה הוא ירא בושת כו").
פמ"ג ("אך היראה עילאה ירא בשת ויראה פנימית שהיא נמשכת
מפנימית האלקות שבתוך העולמות כו"). (48) פמ"ג.
(49) נתבאר בארוכה בקונטרס העבודה בתחלתו. (50) פל"ט.
(51) קונטרס העבודה ע' 20. (52) תורת שלום ע' 238.

המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה': "המקיימן
באמת" – כשמקיים תורה ומצוות מתוך יראת שמים,
וממילא ה"ה פועל נגד טבעו, ומשנה את הרגליו
הלא-טובים, ועי"ז שוכר את חומריותו – אזי, הוא
האוהב את שם ה", סופו לבוא לידי אהבת ה'.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ³⁹)

המקיימן באמת הוא האוהב את שם ה' וחפץ
לדבקה בו באמת ואי אפשר לדבקה בו באמת
כי אם בקיום רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אברין
דמלכא כביכול: היינו שמעשה המצוות הוא בחי'
השוב שלאחר הרצוא, שמאחר שהרצוא הוא שרוצה
בגילוי האלקות ולדבקה בו, לכן עוסק בתומ"צ,
שעל-ידם נעשה גילוי האלקות ועל-ידם נדבק
באלקות.

ועם היות שהאהבה עצמה היא בבחי' דבקות
באלקות, שהרי ע"י ההתבוננות והעמקת הדעת
בהשכלה והשגה אלקית מאיר האור האלקי בנפשו,
ונפשו דבקה באור האלקי (ועד שחומר המוח והשכל
האנושי נעשים כלים ממש לאור האלקי) – הנה
באמת גילוי זה אינו גילוי האור האלקי ממש, אלא
הרגש המציאות דאלקות שנרגש בנפשו, ודבקות זו
היא בבחי' רצוא עדיין ואינה בהתיישבות אצלו,
ולכן אינו מרווה צמאונו בדבקות זו ואינו נח ושקט
בנפשו. ורק אח"כ בעסק התומ"צ, שהוא בחי' שוב,
מאיר גילוי אלקות בבחי' התיישבות בנפשו⁴⁰.

(כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ⁴¹)

היראה היא שרש לשם"ה לא תעשה כי ירא

(39) סה"מ תרצ"ב ע' קפז. (40) ומ"מ אחר השוב חוזר ומתעורר
ברצוא, כי מאחר שהשוב הוא בבחי' גילוי אור בנפשו, הרי גילוי
אור זה גופא חוזר ומעורר את הרצוא, וגם חפץ בגילוי עליון יותר.
ונמצא שהרצוא והשוב מביאים זה את זה. (41) סה"מ תרצ"ו ע'
30 ואילך. קונטרסים ח"ג ע' קפ ואילך. (42) לכאורה הכוונה ששם
מבואר באופן אחר – שרק היראה למרוד כו' היא שרש לשם"ה לית
("שהיראה מן המלך לא יעבור על דבריו .. והיא קודמת לכל המצוות"),
ואילו היראה שמתבושש מגדולתו ("כשיתבונן במעשה הא-ל
וישיג מהם גדלו וידע שהוא ברי' שפלה קלה כו"), היא "היראה

ליקוטי אמרים

[ח, א]

יניקתם מהאדם התחתון ואחיזתם בו הוא בשם"ה מצות לא תעשה. והנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה אף שנקראים לבושים לנפש רוח ונשמה עם כל זה גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש רוח

וגדלה מעלתם.. על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן.. דאורייתא וקב"ה כולא חד.. כי הוא היורע והוא המרע וכו' כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם: לכאורה אינו מוכן, שהרי לעיל⁶¹ כתב רבנו שגם הנשמות נמשכות ממחשבתו וחכמתו ית' שהוא וחכמתו אחד, וא"כ מהו היתרון בלבושי המצוות על הנשמות.

והביאור בזה – ע"פ המבואר בלקו"ת ד"ה כי כארץ תוציא צמחה⁶² וביאורו⁶³, ששורש נשמות ישראל הוא מבחי' חכמה (ולכן נקראים „בנים אתם”⁶⁴, כמשל הבן הנמשך מטיפת מוח האב, שהיא בחי' חכמה), משא"כ המצוות הן מבחי' הכתר (ולכן תרי"ג מצוות דאורייתא עם ז' מצוות דרבנן הם תר"ך עמודי אור⁶⁵, בגימטריא כתר) שלמעלה מחכמה, עיי"ש⁶⁶.

ובד"ה שבת שבתון⁶⁷ וביאורו⁶⁸ משמע ששורש הנשמות הוא מנר"נ דאצילות, שהן מהבינה (וכן משמע מפירוש הרמב"ן עה"פ⁶⁹ ויפח באפיו נשמת חיים⁷⁰), ועיי' התומ"צ מתעלים בבחי' חכמה כו', עיי"ש. וקרובים הדברים זה לזה, כי אוא"ס שורה בחכמה עיי' הכתר כו'.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁷¹)

הנר"נ (כמו שמבארם כאן) הם נר"נ דביי"צ⁷² (שהם ג' הלשונות „בראתה”, „יצרתה”, „נפחתה”⁷³), דעת

שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותי.. גבהה וגדלה מעלתם.. על מעלת נפש רוח ונשמה עצמן: ג' הלבושים (שכנגד ביי"ע) עם עשר הספירות שבנפש הם י"ג בחינות, שבשרשן הן י"ג מדות הרחמים⁵³, וכנגדן יש י"ג בחינות בלעז"ל⁵⁴ – עשר ספירות דקליפת נוגה, וג' קליפות הטמאות שהן הלבושים (בי"ע). אלא שבקדושה, כיון שהלבושים הם לבושי תומ"צ, שרשם גבוה מעשר הספירות שבנפש (כמבואר⁵⁵ בענין י"ג מדות הרחמים, שהן עשר ספירות וג' ראשי ראשין שלמעלה מהן), משא"כ בלעז"ל.

ועיי' לקמן פנ"ב: „ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהבישה ולא יתבטל במציאות באורה, הוא רצונו ית' וחכמתו וכו' המלוּבשים בתורה ומצותי כו'”. וראה בד"ה נר חנוכה כו' מזוזה מימין⁵⁶ שהאותיות, שהן הלבושים, גבוהות מהשכל.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁵⁷)

כאן מבואר שהלבושים הנעשים עיי' התומ"צ גבוהים מהנשמה עצמה, ובלקו"ת ד"ה האזינו (הב')⁵⁸ מבואר שאדרבה, הנשמות הן הגורמות להמשיך אוא"ס בתורה. ושניהם אמת, כמבואר בד"ה יונתי בחגוי⁵⁹ שיש ב' בחינות בנשמה, עיי"ש.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁶⁰)

שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותי.. גבהה

62 נצבים ג, ב. 63 שם נב, ב ואילך. 64 פ' ראה יד, א (הובא לעיל פ"ב). 65 ראה לקו"ת להאר"ז חבוק. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תסא. וש"נ. תו"ח בראשית מה, ג הערה 32. 66 וכן משמע באגה"ק ס"ט: „שהמצוות הן עד"מ כמו העמודים נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה עד הארץ הלזו החומרית.. ודרך עמודים אלו עולין הנר"ן שלו עד רום המעלות לצרור בצרור החיים את ה' / פ' להיות צרורות ומלוּבשות באור הכתר הוא רצון העליון ב"ה”, עיי"ש. 67 לקו"ת דרושים ליוה"כ סט, א ואילך. 68 שם ע, ג ואילך. 69 בראשית ב, ז. 70 ראה גם „לקוטי פירושים” לעיל פ"ב ד"ה כמ"ש ויפח (הג') – בשם הבחיי. 71 אוה"ת בראשית תקנח, ב ואילך. 72 ראה גם „לקוטי פירושים” לעיל פ"ב ד"ה כמ"ש ויפח (הב'). 73 נוסח ברכת אלקי נשמה.

53 ראה גם אוה"ת שה"ש ע' תקנו בשם פלח הרמון להרמ"ע מפאנו ש"א פ"ח. 54 ראה גם אוה"ת דרושים לחה"ס ע' איתשסו ואילך. 55 ראה פרדס ש"א פ"ו. ש"א פ"א (כ"ק אדמו"ר – הערה לקיצורים והערות שם (ע' קנג)). 56 תו"א מקץ מב, ב. 57 קיצורים והערות ע' עט ואילך. 58 האזינו עג, ד ואילך. 59 לקו"ת שה"ש טו, ד (ושם: „בישראל יש ב' בחינות. הא' חלק הנשמה המלוּבשת בגוף האדם, ועל זה אמרו בזהר תלת קשרין מתקשראין ישראל באורייתא ואורייתא בקוב"ה, שישאל הם למטה במדרגה מהתורה. אבל הבחינה הב' היא הנשמה שלמעלה בבחי' מקיף, ועל זה אמרו ישראל שנקראו ראשית.. שישאל הוא ראשית ומקור התורה.. שכל התורה כולה נבנית ומיוסדת על בחי' ישראל, ונמצא שבחי' ישראל שעלו במחשבה היא המקור והיסוד התורה.. שמהם נמשכה התורה כו'”). 60 אוה"ת האזינו ע' א'תרנג. 61 פ"ב.

– לע"ע לא מצאתי לו מקור, ואולי נשטרב מהמאמר „ג' קשרין" הנ"ל. ואפילו את"ל שנמצא לו מקור – הרי השינוי בלשון המאמר המובא בתניא, שמוזכרים בו רק שנים („אורייתא וקוב"ה", ולא ישראל), מכריח לפרש שהאחדות של השלשה אינה זו של השנים, כי אם ע"ד „אחידן ביי" הנ"ל.

(כ"ק אדמו"ר 83)

אף שנקראו לבושים .. עם כל זה נבהה וגרלה מעלתם כו': והטעם שאעפ"כ נקראו לבושים (דלכאורה הרי מדריגת הלבושים היא למטה שלא בערך ממדריגת הגוף המלוכב בהם, וכמו ערך מדריגת לבושי האדם לגבי מדריגת גופו) – לפי שבשורש השרשים, מקור הגופים והלבושים, שורש כללות ענין הלבושים הוא מבחי' ומקום גבוה יותר משורש הגופים.⁸⁴

והענין בזה – בהקדמת ביאור החילוק בין אורות וכלים לגופים ולבושים:⁸⁵

באורות וכלים – יש שייכות וייחוס בין האור להכלי, דהיינו שהכלי הוא לפי ערך האור,⁸⁶ ואם האור נמשך בשרשו ממקום גבוה – גם ערך הכלים יהי מתאים לזה (וכמשל כח התנועה המתפשט מהנפש בהיד, שיש ערך וייחוס להכח עם היד, ולכן יש לכל כח המתפשט מהנפש אבר וכלי המיוחד לו, כידוע שכל אבר מקבל חיות לפי מזגו ותכונתו). ולכן האור והכלי הם באחדות, ובהבטל הכלי ייבטל התפשטות

עליון ודעת תחתון.⁷⁴ וג' הלבושים הם נר"נ דאצילות, או כתר חכמה בינה דאצילות. ועיין לקמן פנ"ב.⁷⁵

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ 76)

יש לבאר, כי הנה בחכמה ובינה גופא יש שתי בחינות: (א) או"א עילאין, שהם בחי' חכמה בכלל, יו"ד שבשם. (ב) ישראל סבא ותבונה, שהם בחי' בינה בכלל, ה"י ראשונה שבשם. וי"ל דמה שנשמות ישראל נמשכו ממחשבתו וחכמתו יתברך היינו מישראל סבא ותבונה, משא"כ מה שהתורה היא רצונו וחכמתו יתברך היינו מאו"א עילאין.⁷⁷

(לקוטי לוי יצחק 78)

כמה שהעירו שגם על ישראל נאמר שישראל וקוב"ה כולא חד – הנה:

הלשון שמצינו לגבי ישראל אינו „כולא חד", אלא „ג' קשרין מתקשראן"⁷⁹ – דדברים נפרדים ג"כ מתקשרים; „ישראל אחידן ביי"⁸⁰ – שגם בזה הפירוש הוא שמתקשרים ומתאחדים עמו (ע"י התורה), כמ"ש בזח"ג רס, סע"ב⁸¹. ועוד ע"ז. ועיין ג"כ לקמן פל"ט, שאפילו נשמות דאצילות עבודתם היא „(ו)ליבטל אליו במציאות ולהכלל באורו ית' .. ע"י קיום התורה והמצוות". ועיין ג"כ לקמן פכ"ג במעלת התורה בזה אפילו על המצוות, ובהגהות הצ"צ לשם.⁸²

והמאמר השגור „ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"

(לו, ד ואילך). וש"נ מאמרי אדהאמ"צ דרושי חנוכה ח"א ע' עז ואילך. אה"ת חיי שרה קח, ב. שה"ש ע' תקעג ואילך. המשך תער"ב ח"ב פתי"ג ואילך. סה"מ תשט"ו ע' פב ואילך. וראה גם ע"ח שער מב פ"ב-ג. 86) כלומר: אף שבאמת האור והכלי אינם בערך זה לזה כלל, שהרי האור הוא בלתי מוגבל והכלי הוא מוגבל (ויתרה מזו, שענינו להגביל גם את האור) – מ"מ התלבשות האור בהכלי היא בערך, ע"י הביטול של הכלי להאור, וגם ע"י שהאור יורד ממדריגתו ונעשה בבחי' מציאות כדי שיהי בערך הכלי. והדוגמא לזה – מהתלבשות הנשמה בגוף: אף שבאמת הגוף אינו בערך הנשמה, שהנשמה היא בבחי' מדבר ובתכלית הרחנותיות (שהרי שכל הנשמה הוא שכל אלקי), והגוף הוא דומם ובתכלית הגשם להימשך אחר ענינים חומריים ופשוטים בתכלית – מ"מ הרי התלבשות הנשמה בגוף היא בהתחלקות ובהלבשה גמורה, שהנפש מרגשת את הגוף והגוף מרגיש את הנפש, והם פועלים זה בזה. והיינו ע"י הביטול של הגוף להנפש, וגם ע"י שהנשמה יורדת ממדריגתה כדי להתלבש בגוף, כי הנשמה עצמה היא בבחי' אין, וכשצריכה להתלבש בגוף יורדת ממדריגתה ונעשית בבחי' יש (לא יש ממש ח", אלא בבחי' מציאות אור), וע"י מזדווגים יחד (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרס"ו שם).

74) צ"ע הכוונה. 75) ושם: „עיקר גילוי כללות המשכת החיות להחיות העולמות והברואים שבהם הוא מלוכב ונכלל ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו ית' הנק' בשם מוחין והן הן המלוכבים בתורה ומצותי" .. רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה .. שממקור זה נאצלו נשמות דאצי' ונבראו נשמות דבריאה וכו' וכולן אינן רק מהתפשטות החיות והאור מהמקור הזה .. אבל השכינה עצמה שהיא ראשית הגילוי ועיקרו .. א"א לעולמות לסבול ולקבל .. בלא לבוש .. הוא רצונו ית' וחכמתו וכו' המלוכבים בתורה ומצותי" כו". 76) קיצורים והערות ע' פט. 77) ראה גם „לקוטי פירושים" לעיל פ"ב ד"ה ממחשבתו (הב') וד"ה הוא המדע. 78) לתנ"ך ומאמרי חז"ל ע' קית. 79) ראה לקו"ת נצבים מו, א. זח"ג עג, א. 80) זח"ג ז, ב. 81) ושם: „ישראל אחיד לון קוב"ה .. לאתאחדא ביי' ממש ויהיב לון אורייתא קדישא בגין לאתאחדא בשמי". 82) ראה „לקוטי פירושים" לקמן שם. 83) אגרות קודש ח"ד ע' שעז. 84) וכמו שאנו רואים בגשמיות שגוף האדם מתכבד ומתייפה ע"י הלבושים, כמארז"ל (שבת קיג, א. ב"ק צא, ב) „רבי יוחנן קרי למאני מכבדותא". 85) ראה גם סה"מ תרס"ו ע' לד ואילך. תשט"ו ע' לד ואילך. וראה עוד בענין זה: מאמרי אדה"ז תקס"ג ח"א ס"ע רמז ואילך. ע' רסח ואילך. אמרי בינה שער הק"ש פ"ג

הוא כללות החילוק בין עולם האצילות לעולמות בי"ע: עולם האצילות הוא בבחי' אורות בכלים⁸⁹, היינו שהכלים אינם נראים למהות אחרת ח"ו (כמאמר „איהו וגרמוהי חד בהון"⁹⁰); משא"כ בעולמות בי"ע הכל הוא בבחי' לבושים (כמ"ש⁹¹ „כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ש"לכבודי" הו"ע הלבושים, כמארז"ל⁸⁴ „ר' יוחנן קארי למאני מכבודתא") שנראים למהות אחרת כו', והחיות האלקית שבהם היא בהתלבשות ובהעלם גדול⁹².

וכן הוא גם בנוגע להמעלה שבענין הלבושים – שמאחר ששורש ענין הלבושים (בחי' בי"ע) הוא ממקום גבוה יותר מבחי' אורות בכלים (בחי' אצילות)⁹³, לכן דוקא בעולמות בי"ע נתפס כל מהות העצם, והיינו ע"י התומצ"צ⁹⁴.

המעלה, ואעפ"כ הן „מיני" וביחי' אורות וכלים). (90 תקוני זהר בהקדמה ג, ב). (91 ישעי' מג, ז. 92) ואף שיש גילויי אורות דאצילות בבי"ע, דאור הנשמה דבי"ע הוא ל' כלים דאצילות (ראה ע"ח שער מד פ"א.ב. קו"א לתניא קנו, רע"ב. סה"מ תר"ן ס"ע רפח ואילך. תרס"ב ס"ע רכח ואילך. תש"ד ע' 35 ואילך), מ"מ גילויי אורות אלו אינם כמו באצילות, כי באצילות ההתלבשות היא בערך ה, „איהו וגרמוהי חד בהון", משא"כ בבי"ע הגילוי הוא רק בדרך לבוש, ו„לאו איהו וגרמוהי חד בהון", ולכן בבי"ע ישנה רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרס"ו שם). (93) וכן הוא באצילות גופא, שגם שם ישנו ענין הלבושים, והם למעלה במדרגה מאורות וכלים. וכידוע (ראה ע"ח שער ו פ"ב. ובכ"מ) שבהתלבשות אורות בכלים מלכות שבעליון נעשית כתר לתחתון [כגון מלכות דאצילות שנעשית עתיק וכתר לבי"ע (ראה ע"ח שם. שער מב פ"א. ועוד)], והיא רק הארה, ובאצילות ישנו אופן נעלה יותר – שנה"י שבעליון נעשה מוחין לתחתון (ראה ע"ח שער ח פ"ב. ועוד. אגה"ס ס"ט. לקו"ת בשלח ב, ד. קרח נג, ב. סה"מ פ"ת ע' פה. ובכ"מ), שנה"י הוא מדרגה תחתונה שמגוף ומהות העליון, והיא למעלה מהארה, אבל מ"מ אינה העצמות ממש. משא"כ בענין הלבושים – הרי התלבשות הפרצופים היא גם בחג"ת (ראה ע"ח שער ג פ"א.ב. ועוד). שהם עצמות העליון. והיינו לפי ששורש הלבושים הוא מהמקיפים העליונים בעצמות א"ס, ולכן מתלבש בהם העצמות (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרס"ו שם). (94) כי התורה שייכת לבריאה, וגם הנשמות הן בבריאה [כדאיתא בפע"ח (שער יד (שער קריאת ס"ת) פ"ה) בפ"י „ברוך אלקינו שבראנו לכבודו" – כי שם סוד הבריאה ומשם סוד תורתנו ומשם סוד נשמותינו"], ולכן ע"י שהנשמות מקיימות תומצ"צ ה"ה זכות למעלת הלבושים, שהוא הלבוש לעצמות, שלמעלה מעבודת הנר"ג עצמם (שכל ומדות). וזוהי כוונת ירידת הנשמה בגוף – כדי שעי"קיום התומצ"צ תגיע למעלת הלבושים, משא"כ כשהיתה למעלה היתה שייכת רק לאורות וגילויים שאינם בערך העצמות. וזהו מ"ש (איוב יו"ד, יא"ב), „עור ובשר תלבישני גו' חיים וחסד

האור (היינו שייאסף למקורו), וכן בהבטל האור לא ייקרא הכלי בשם כלי כלל. משא"כ בגופים ולבושים – אין שום שייכות בין הגוף הנלבש להלבוש, ואין הלבוש מערך הגוף כלל, אלא שהוא מלובש בו לפי שעה. ולכן בהבטל הלבוש לא ייבטל גוף הנלבש, וכן להיפך.

אמנם בבחינה אחת יש מעלה בלבוש על הכלי – שבהכלי אין האור נתפס אלא לפי ערכו, וממילא האור המאיר בהכלי הוא מעין הכלי, משא"כ בלבוש יכול להתלבש כל מהות העצם⁸⁷, ואין שייך לומר שהמתלבש צריך להיות לפי ערך הלבוש⁸⁸. וטעם הדבר – לפי ששורש הלבושים הוא ממקום גבוה יותר מבחי' הכלים, והו"ע המקיפים שלמעלה מגדר ההשתלשלות.

והנה, החילוק בין אורות וכלים לגופים ולבושים

(87) משל לזה – משני אופנים בצמצום דבר שכל ע"י בעל שכל גדול כדי להסבירו לקטן: אופן הא' – ע"י צמצום בלבד, שמצמצם ומסלק מהות שכלו הרחב כדי שיהי' כפי ערך שכל הקטן, שבאופן זה מה שנתפס אצל הקטן הוא רק בחי' קטנות השכל כפי שהוא אחר הצמצום, אבל לאיך גיסא נתפס אצלו בחי' עצמיות השכל, ואינו נראה אצלו כמהות אחר. ואופן זה הוא כמו בחי' אור בכלי (כי ענין ההגבלה והצמצום הוא בחי' כלי לאור השכל המצומצם), כמשל כח התנועה המתפשט ביד, שממהות היד נראה הכח. ואופן הב' – ע"י משל, שבאופן זה מלביש במשל את מהות שכלו הרחב ממש, וע"י ההלבשה נתפס אצל הקטן כל עצמיות השכל בהרחבה, אבל לאיך גיסא מה שנראה אצלו הוא רק המשל, שהוא מהות אחרת לגמרי. והוא כמו בחי' גוף ולבוש, שהגוף הנלבש אינו נראה כלל, ומה שנראה הוא הלבוש בלבד. (88) והא בהא תליא: בהתלבשות אורות בכלים, מאחר שהם בערך זה לזה – א"א שיתלבש בהם העצם, כי בעצם אינו שייך בחי' ערך, ולכן מתלבשת בהם רק הארה; משא"כ בלבושים, מאחר שהם אינם בערך להתלבש בהם, יכול להיות בהם התלבשות העצם (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרס"ו שם ע' לט). (89) ואף שגם בע"ס דאצילות ישנו ענין הלבושים, כדאיתא במדרש (ראה חגיגה יב, א. פסיקתא דר"כ פכ"ב. יל"ש ישעי' רמז תקו. וש"נ) „בעשרה לבושים נתלבש הקב"ה בחכמה ובתבונה כו" – הנה באמת שניהם אמת: מצד קדמות המעלה – הן בבחי' לבושים, כי אין שייך לומר שהספירות הן בחי' כלי לאור המתפשט ממהותו ועצמותו ית' כביכול, מאחר שהן באין ערוך אליו ואינן תופסות מקום לגביו כלל [כמאמר „לאו מכל אלין מדות כלל" (תקוני זהר בהקדמה יז, ב)], וכידוע שאפילו בחי' חכמה דאצילות היא בחי' עש"י לגבי מהותו ועצמותו ית' המאציל], אלא הן בחי' לבושים בלבד. ומ"מ לאחר שהאצילן בבחי' לבושים אינו דומות ללבושי האדם שהלבוש הוא דבר נפרד מגוף הלבוש, אלא הן בבחי' אורות בכלים, היינו שלהיותו כל יכול צמצם והשפיל את מהותו ממש כביכול להיות נמשך בתוכן באופן ד, „איהו וגרמוהי חד", אף שבאמת אינו מערכו (וזהו „כהדין קמצא דלבוש" מיני' ובי"ע), היינו שהן בבחי' לבושים מצד קדמות

ליקוטי אמרים

פרק ד

צג

דאורייתא וקב"ה כולא חד¹⁰⁰:
ע"ד זח"ב ס, א. וראה זח"א
כד, א. ח"ב צ, ב.

ונשמה עצמן כמ"ש בזהר דאורייתא וקב"ה כולא חד
פי' דאורייתא היא חכמתו ורצונו של הקב"ה והקב"ה
בכבודו ובעצמו כולא חד כי הוא היודע והוא המדע

ההשגה, "השכל תופס את המושכל ומקיפו בשכלו
והמושכל נתפס ומוקף ומלוכש בתוך השכל שהשיגו
והשכילו", דהיינו בדרך כלל בחי' חיצונית התורה,
ולא רק על פנימיות התורה¹⁰¹.

ואין זה סותר למאמר הזהר¹⁰², "תלת קשרין
מתקשרין דא כדא קוב"ה אורייתא וישאל", היינו
שגם אורייתא מתקשראה בקוב"ה, והרי התקשרות
שייכת רק בשני דברים נבדלים זה מזה, משא"כ דבר
אחד אין שייך בו התקשרות¹⁰³ – כי התורה, גם כמו
שהיא בבחי' דבר הנבדל, הרי היא "כולא חד"
ממש¹⁰⁴.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁰⁵)

אורייתא וקב"ה כולא חד פי' דאורייתא היא
חכמתו ורצונו של הקב"ה והקב"ה בכבודו
ובעצמו כולא חד כי הוא היודע והוא המדע
וכו': ובפרטיות יותר: "הוא היודע והוא המדע" –
קאי על אורות בכלים דאצילות, בחי' ממלא כל
עלמין¹⁰⁶, ואילו חכמת ה' בתורתו שהיא חד עם
"הקב"ה בכבודו ובעצמו" היא למעלה מזה. ועצ"ע.

(כ"ק אדמו"ר¹⁰⁷)

חכמתו ורצונו של הקב"ה .. כי הוא היודע
והוא המדע .. ומשם נסעה וירדה ..
בהשתלשלות העולמות כו': "חכמתו ורצונו של
הקב"ה" – קאי על בחי' חכמה דאצילות, כמובן
ממ"ש, "כי הוא היודע והוא המדע וכו'", שזהו
בחכמה דאצילות¹⁰⁸; "ומשם נסעה וירדה ..
בהשתלשלות העולמות" – קאי על ירידתה
בעולמות בריאה יצירה עשי¹⁰⁸: חלק הדרוש והרמז

מחלק שם רק בין קיום המצוות ללימוד התורה (שבקיום המצוות
היחוד הוא כמו יחוד האיברים בלבד, משא"כ ע"י התורה היחוד
הוא בבחי' "כולא חד" ממש), הרי שהכוונה לעסק התורה בכלל,
גם בחי' חיצונית התורה. (102) ח"ג עג, א. וראה סה"מ תרנ"ז
ע' כח בשולי הגליון. (103) ראה בארוכה המשך תעריב
פקע"ה. (104) לביאור הענין בפרטיות – ראה המשך תעריב
ח"א פקפ"ג ואילך. (105) המשך תעריב ח"א פקפ"ג.
(106) לעיל פ"ב בהגהה. שער היחוד והאמונה פ"ח ט. וראה
סה"מ"צ להצ"צ מצות האמנת אלקות פ"ג. שרש מצות התפלה
פכ"ח ואילך. (107) תו"מ תש"נ ח"ב ע' 198 הערה 39.
(108) ראה גם "לקוטי פירושים" לקמן ד"ה בתרי"ג.

וזהו שנקראו התומ"צ בשם "לבושים" – כי מאחר
שהם נמשכים בשרשם ממקום גבוה מאוד, בחי'
המקיפים שלמעלה מגדר ההשתלשלות, אינם
יכולים להתגלות ולהתפשט בכחי' אורות בכלים, כי
אם בבחי' לבושים בלבד, היינו בבחי' העלם והלבושה
שלא בגילוי כלל, ואעפ"כ נתפס בהם כל עצם
המהות (כנ"ל).

(כ"ק אדמו"ר הזקן⁹⁵)

גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת
נפש רוח ונשמה עצמן: היינו מבחי' נר"ן עצמן
דוקא, אבל התפלה, שהיא קיום מצות ה' [שהרי
התפלה עצמה היא מ"ע דרבנן עכ"פ, וכ"ש כשנכלל
בה קיום מצוות דאורייתא של אהבה ויראה ודעת ה'
(שהיא מ"ע מה"ת, כמ"ש⁹⁶, וידעת היום גו' כי ה'
הוא האלקים)], שהן יסודי התורה [שתלוי בנר"ן
עצמן – פשיטא דלא גרע משאר המצוות שהן
בלבושי הנפש לבד⁹⁷].

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ⁹⁸)

דאורייתא וקב"ה כולא חד פי' דאורייתא היא
חכמתו ורצונו של הקב"ה והקב"ה בכבודו
ובעצמו כולא חד .. הקב"ה בכבודו ובעצמו
לית מחשבה תפיסא ב"י כלל כי אם כאשר
תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותי' אזי היא
תפיסא (בהן) ומתלבשת בהקב"ה ממש
דאורייתא וקב"ה כולא חד: מכאן מוכח שמאמר
הזהר "אורייתא וקוב"ה כולא חד" הוא גם בתורה
כמו שבאה בבחי' חכמה והשגה (שהרי "תפיסא" כאן
הכוונה בבחי' השגה דוקא, כמבואר לקמן¹⁰⁰ שע"י

עשית עמדי ופקודתך שמרה רוחי", שע"י ענין הלבושים שהו"ע
המצוות "פקודתך" – רמ"ח פקודין שהם רמ"ח איברים דמלכא)
זוכים ל"חיים וחסד" שהו"ע חיים העצמיים דעצמות א"ס (כ"ק
אדמו"ר מוהרש"ב – סה"מ תרס"ו שם). (95) מאמרי אדה"ז
ענינים ח"א ע' עז ואילך. (96) ואתחנן ד, לט. (97) ואדרבה,
י"ל שהמשכת המ"ד שע"י התפלה היא ממקום עליון יותר, לפי
ערך העלאת המ"ן שבתפלה. (98) אוה"ת חקת ע' תתנג.
(99) ראה גם לעיל במ"מ להקדמת המלקט. (100) פ"ה.
(101) וכן מוכח לקמן פכ"ג, שנתבאר שם שהאדם העוסק בתורה
מיוחד בא"ס ב"ה בתכלית היחוד משום דאורייתא וקוב"ה כולא
חד. ואין לומר שהכוונה להעוסק בפנימיות התורה דוקא, שהרי

וכו' כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם. ואף דהקב"ה נקרא אין סוף ולגדולתו אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל וכן ברצונו וחכמתו כדכתיב אין חקר לתבונתו וכת"י החקר אלוה תמצא וכת"ב כי לא מחשבותי מחשבותיכם הנה על זה אמרו במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו וצמצום הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצרופי אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי

כמ"ש לעיל: רפ"ב. הרמב"ם: הלי' יסודי התורה פ"ב ה"י. ולגדולתו אין חקר: תהלים קמ"ג. לית מחשבה תפיסא ביה כלל: ת"ז בהקדמה (יז, א). אין חקר לתבונתו: ישעי' מ, כח. החקר אלוה תמצא: איוב יא, ז. כי לא מחשבותי מחשבותיכם: ישעי' נה, ח. במקום שאתה מוצא גדולתו כו': מגילה לא, א.

פסיקתא זוטרתא עקב יו"ד, יז. בחיי עקב יו"ד, יח. עבודת הקודש ח"ג פ"ב. של"ה פ' קרח (שנז, רע"ב) ופ' עקב (שעא, א). רוקח בהקדמה. נוסח, ויתן לך" (במקום שאומרים זה ב, ויתן לך). ויש לעיין בדקדוקי סופרים¹¹⁴. ועיין שדה צופים למגילה שם. ובאיי הים על הע"י¹¹⁵ – שדוקא גירסא זו מדוייקת.

וע"פ גירסא זו סרה קושיית הנודע ביהודה מהד"ת או"ח סי' כ' (שהקשה על הגירסא שלפנינו, „למה נקט .. לשון גבורה ולא לשון גדולה“), ואין צורך למה שנדחק שם¹¹⁶.

(כ"ק אדמו"ר¹¹⁷)

וצמצום הקב"ה רצונו וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן .. עד שנתלבשה ברברים גשמיים וענייני עולם הזה שהם רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן; ראה לקו"ת סוף ד"ה קול דודי¹¹⁸ גבי „דומה דודי לצבי“¹¹⁹.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹²⁰)

הוא הואיל וביה"כ הוא .. גמר דינו של אדם .. וזה גבורה .. ולכך אנו מזכירין .. שבמקום גבורתו שם ענותנותו להתנהג גם עמנו במדת ענוה להעביר על המדה .. לכן נקט .. שם לשון גבורתו. (117) „מראה מקומות, הגהות והערות קצרות לספר של בינונים“. הערה בסה"מ הש"ת ע' 40. תש"ח ע' 228 ואילך. (118) שה"ש טו, ד (ושם): „דומה דודי לצבי וגו', הנה ארז"ל שנמשל לצבי מה צבי מחזיר ראשו לאחוריו כו'. וענין משל זה הוא למעלה גם כן מחזיר ראשו לאחוריו, היינו בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא ואף למעלה מבחינת חכמה דהיינו קרקפתא דתפילין לגלגלתא דחפ"א על מוחא ירד ונשתלשל בבחינת אחוריים, היינו בחי' מצוות שהם הכל בדברים גשמיים כמו ציצית ותפילין בבחי' אחוריים כו'. ושרשם מבחי' כת"ר תר"ד כו', דהיינו שנמשך ונתלבש רצונו הפשוט שלמעלה מבחי' חכמה אפילו מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' בדברים גשמיים למטה דוקא כמו כל המצוות כו'“. (119) שה"ש ב, ט.

שבתורה – בעולמות בריאה ויצירה¹⁰⁹, וחלק הפשט – בעולם העשי'.

והכוונה בירידה זו – ככל ירידה שהיא צורך עלי' – שעיי' יתגלה העצם דתורה¹¹⁰ (שלמעלה גם מחלק הסוד שלא ירד לבי"ע אלא נשאר באצילות¹¹¹).

(כ"ק אדמו"ר¹¹²)

בכבודו ובעצמו: מלכות דא"ס ועצמות דא"ס שלפני הצמצום (אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע¹¹³).

(כ"ק אדמו"ר¹¹⁴)

כי הוא היודע והוא המדע וכו' כמ"ש לעיל בשם הרמב"ם: ראה „לקוטי פירושים“ לעיל פ"ב ד"ה הוא המדע.

גדולתו: כן הוא (ולא כהגירסא שלפנינו במגילה שם: „גבורתו“) – ביל"ש תהלים רמז תשצד. פיה"מ להרמב"ם אבות פ"ד מ"ד. פחד יצחק בערכו (ושם: „כל מקום שאתה מוצא גדולתו, נ"א: גבורתו“).

(109) ושתי דעות בזה: לפי הע"ח (הובא בנגיד ומצוה בתחלתו) – רמז ביצירה ודרוש בכריאה, ולפי המ"ח (מס' חיוב הנשמות פ"א מ"ב) – דרוש ביצירה ורמז בכריאה (הובאו ונתבארו בלקו"ד ח"ד תשע"א, א). (110) ראה גם לקו"ת ויקרא ה, ב שעיי' האותיות והפסיקים נמשך מבחי' כתר שלמעלה מהחכמה. (111) לקמן פ"מ בהגהה. לקו"ת שם. (112) לקו"ש ח"ה ע' 14 ואילך. (113) המשך תער"ב ח"ב ע' תתקכד (ועוד) – בבאור לשון חז"ל (בהגש"פ) „לא עיי' מלאך .. אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו כו'“. (114) ושם – שבכתי' איתא „גדולתו“ (ומציין בהערה ש"לא מצאתי לזה חבר, רק בסדר ויתן לך למוצאי שבת הנדפס בסידורים). (115) ושם: „כל מקום שאתה מוצא גדולתו, זה הנוסח יותר נכון, לפי המקראות המובאים רא"י ע"ז, דאילו לנוסח גבורתו יקשה דבמקראי דמייני ליתא לשון גבורה, רק עיין רוממות, והיינו גדולה. (116) ושם: „בא ליתן טעם למה מפטירין זה (כי כה אמר ה' רם ונשא גו') ביה"כ .. לענ"ד הטעם

ליקוטי אמרים

פרק ד

צה

נמשלה התורה למים: תענית ז, א. ברייתא ב"ק פב, א וכו' – נסמן בערכי הכינויים לבעל סדר הדורות ערך מים (תורה). מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך: תענית שם.

חכמינו ז"ל בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה ולקיימן כל מה שאפשר לקיים מהן כמעשה דבור ומחשבה וע"י זה תתלכש בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו. ולכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבוד שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות

ששם הוא „מקום כבודה“, מ"מ נמשלה למים (שהיותם תחלה במקום הגבוה הוא רק שנמצאו שם, ולא שזהו מקומם). כי זה ש„מקום כבודה“ למעלה הוא רק מצד הגילויים דתורה, ולא מצד עצמותה. ואולי יש לומר, דזהו שמדייק „מקום כבודה“ (ולא „מקומה“) – כי כבוד שייך לגילוי¹²⁴.

(כ"ק אדמו"ר ר"ע¹²⁵)

ומשם נסעה וירדה: מלשון „נסעה וירדה“ משמע שהתורה נסתלקה לגמרי ממקומה הראשון, ומעתה נמצאת כולה למטה ולא למעלה.

ואין זה סותר להכלל „קדושה אינה זזה ממקומה“¹²⁶ (כמבואר בארוכה באגה"ק¹²⁷) – כי הא דקדושה אינה זזה ממקומה הוא ע"ד ענין הריח, שטבעו להתפשט בכל מקום (וכדמצינו¹²⁸ שגם קודם מ"ת, שאז היתה התורה למעלה, מ"מ בחי' ריחות שבתורה הי' גם למטה), אבל העצם אינו יכול להיות אלא במקום אחד.

וכדמצינו בנוגע לאליהו הנביא, שדרכו להיות בכל ברית מילה (כמבואר בזוהר¹²⁹ והובא בכ"מ בדרושי אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע¹³⁰), אף שישנם כו"כ ברית מילה באותו זמן במקומות שונים – כיון שבכל ברית מילה ישנם רק ניצוצות מנשמתו, ואפשר שיהי' ניצוץ אחד כאן וניצוץ אחר במקום אחר (ע"ד ענין

שנמשכת למטה יותר כך היא מתצמצמת יותר); כמו שהיא מצד אוא"ס הבל"ג – היא בכל מקום בשוה (ראה המשך תרס"ו ע' לב); וכמו שהיא מצד העצמות – מקומה דוקא למטה. (124) וראה „לקוטי פירושים“ לקמן ד"ה התורה שנתנה מימין. (125) תו"מ סה"מ ח"ג ע' קיה ואילך. (126) ראה ע"ח שער ד פ"ג. שער לד פ"ג. שער לה פ"א. (127) ביאור לסי' ז"ך. (128) שהש"ר פ"א, ג. (129) ח"א צג, א. (130) ראה המשך תרס"ו ע' רלו.

בתר"י ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצרופי אותיות תנ"ך: להעיר מהא¹²⁰ ד„בראתיו“¹²¹ הו"ע תלמוד, „יצרתי“¹²¹ – משנה, „עשיתי“¹²¹ – מקרא¹²².

(כ"ק אדמו"ר הצי"צ⁴)

ולכן נמשלה התורה למים מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה ירדה ממקום כבוד כו': לכאורה צריך ביאור מה מיתוסף בהבנת ענין ירידת התורה מלמעלה למטה ע"י המשל דמים.

ויש לומר הכוונה בזה: כשם שבמים, ירידתם ממקום גבוה למקום נמוך היא לפי שגם כשהיו במקום גבוה אין להם שייכות להמקום (הגבוה) שנמצאו שם, ואדרבה, זה שבטבעם הם נמשכים למקום נמוך דוקא מורה על שייכותם (גם בהיותן במקום גבוה) למקום הנמוך – כמו כן הוא בתורה שנמשלה למים, שירידתה מלמעלה למטה אין פירושה שמקומה הוא למעלה ובירידתה למטה היא נמצאת שלא במקומה, כי אם שמקומה האמיתי (גם בהיותה למעלה) הוא למטה, מצד שרש התורה כמו שהיא מושרשת בהעצמות, שנתאוה להיות לו דירה בתחתונים דוקא¹²³.

ויש לומר שזהו דיוק הלשון „ירדה ממקום כבודה“ – שהגם שמצד הגילוי דתורה היתה למעלה הוא לפי

(120) תו"א מקץ לח, ד. ועוד. (121) ישע"י מג, ז. (122) לכאורה הכוונה – שעפ"ז יובן סדר הענינים בתניא, שהוא מלמעלה למטה: „בתר"י ג מצוות התורה ובהלכותיהן“ – בריאה ויצירה, „ובצירופי אותיות תנ"ך“ – עשי' (ועד"ז לקמן: „רוב מצוות התורה ככולם והלכותיהן“ – בריאה ויצירה, ובצירופי אותיות גשמיות בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים – עשי'). (123) ובפירוט – ישנן ג' דרגות: כמו שנמשכה בסדר השתלשלות – עיקרה למעלה (וכל מה

העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן ובצורפי אותיות גשמייות בדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן ואפי' בחי' דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן ומאחר שהתורה ומצותיה מלבישים כל עשר בחי' הנפש וכל תרי"ג אבריה מראשה ועד רגלה הרי כולה צרורה בצרור החיים את ה' ממש ואור ה' ממש מקיפה ומלבישה מראשה ועד רגלה כמ"ש צורי אחסה בו וכתוב כצנה רצון תעטרנו שהוא רצונו וחכמתו יתברך המלוכשים בתורתו ומצותיה. ולכן אמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חי עולם הבא כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה שהוא תענוג ההשגה ואי אפשר לשום נכרא אפי' מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה' ולכן

צרורה בצרור החיים את ה' לשון הכתוב – שמואל א כה, כט. צורי אחסה בו: שמואל ב כב, ג. תהלים יח, ג. כצנה רצון תעטרנו: תהלים ה, יג. יפה שעה אחת כו': אבות פ"ד מי"ז. עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה: ברכות יז, א.

[ט, א]

אבל ההלכה שבמצוה זו היא¹³⁵ – שצריך להיטיבו בנכסים, בפרנסתו וכו'.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁶)

ובצורפי אותיות גשמייות: שבהם מלוכבש חכמתו ורצונו, אבל לא שהם עצמם חכמתו ורצונו (כמו בהשכל שבתורה).

(כ"ק אדמו"ר¹³⁷)

צרורה בצרור החיים את ה': עיין אגה"ק סי' כט¹³⁸.

(כ"ק אדמו"ר¹³⁹)

ולכן אמרו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חי עולם הבא כו': עיין בכמה דרושים בתו"א ולקו"ת¹³⁹ בענין עליית הנשמה ע"י ירידתה בגוף להתעסק בתומצ"צ.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ¹⁴⁰)

עד הארץ הלזו החומרית .. ודרך עמודים אלו עולין הנר"ץ שלו עד רום המעלות לצרור בצרור החיים את ה', פי' להיות צרורות ומלוכשות באור הכתר הוא רצון העליון ב"ה וכו"ו. (139) סד"ה כה אמר גו' מהלכים בין העומדים (תו"א וישב ל, ג). ד"ה ועתה יגדל נא (לקו"ת שלח לח, ד ואילך). ד"ה כי כארץ תוציא צמחה (לקו"ת נצבים ג, ב ואילך). ד"ה שבת שבתון (לקו"ת דרושים ליוהכ"פ סט, א ואילך). ד"ה את שבתותי (לקו"ת בהר מא, ב ואילך).

הריח); משא"כ כשהי' צריך להתלבש בגוף לכבודו של רב המנוא סבא – לא הי' יכול לבוא להאדרא¹³¹, כיון שהעצם אינו יכול להיות אלא במקום אחד¹³².

וזהו „נסעה וירדה“ – שבמ"ת נמשך עצם התורה למטה („אנו שמן תורק שמך“¹²⁸), וממילא נסתלקה ממקומה הראשון למעלה (אלא שעדיין נשארה שם באופן של ריח, כנ"ל).

(כ"ק אדמו"ר¹³³)

בדברים גשמיים .. שהן רוב מצות התורה והלכותיהן: מה שמוסיף „והלכותיהן“ – היינו שאפילו במצוות הרוחניות (היינו מיעוט המצוות שלא נתלבשו בדברים גשמיים), הרי רוב הלכות המצוה הן בעניינים גשמיים. וכמו במצות „ואהבת לרעך כמוך“¹³⁴, שעצם מהות המצוה היא רוחנית,

(131) זח"ג קמד, ב. (132) ראה גם תו"מ ח"ב ע' 225. וש"נ. (133) שיחת ש"פ במדבר תשל"ו. (134) קדושים יט, יח. (135) ראה רמב"ם הל' אבל רפ"ד. (136) הגהה לספר „שיעורים בספר התניא“ (כת"ק). (137) לקוטי ביאורים בספר התניא ע' נה. (138) ושם: „רצון העליון ב"ה .. כתר עליון .. נתלבש בתרי"ג מצות התורה וז' מצות דרבנן .. המצות הן עד"מ כמו עמודים (תרי"ך עמודי אור) נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה

ליקוטי אמרים

פרק ד

צז

נקרא בשם זיו השכינה אבל הקב"ה כנבדו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותיה אזי היא תפיסא בהן*)
 (* בכ"י ליתא תיבת בהן .

הוא בחי' פנימיות, וא"כ גם בהנפש תופס בחי' פנימיות הנפש.

וזהו ששורש המדות הוא בהרצון¹⁴⁶, שאף שהוא התגלות עצמות הנפש, מ"מ אינו אלא מרוצת הנפש לדבר שחוץ ממנה¹⁴⁷, דהיינו חיצוניות והתגלות עצם הנפש; ואילו מקור החכמה הוא בכח התענוג שבנפש¹⁴⁸, שהוא בחי' פנימיות עצם הנפש (כידוע¹⁴⁹ שהרצון והתענוג שניהם עצם הנפש, אלא שהרצון הוא חיצוניות והתענוג הוא פנימיות).

והנה ענין המוחין ישנו גם בהמדות גופא, שהו"ע מדות האדם שהן על-פי השכל (כמ"ש¹⁵⁰, לפי שכלו יהולל איש"). ומוחין אלו של המדות הם כמו המדות עצמן, שהן בחי' חיצוניות (במכ"ש מהשכל הבא מן המשפיע אל המקבל, שגם הוא בחי' חיצוניות, כנ"ל). ועד"ז יובן למעלה בענין החילוק בין בחי' החכמה שבסדר השתלשלות להחכמה דתורה:

כללות סדר ההשתלשלות הוא מבחי' המדות (כמ"ש¹⁵¹, "ששת ימים עשה ה'", דקאי על שש המדות¹⁵²), ולכן התחלת ההשתלשלות היא מבחי' הרצון שהוא שורש המדות (כנ"ל), כמ"ש בזהר¹⁵³ "בריש הורמנותא¹⁵⁴ דמלכא כו", ובלשון הע"ח¹⁵⁵ – "וכאשר עלה ברצונו הפשוט לברוא העולמות .. צמצם את עצמו כו". ואף שרצון זה יש בו כוונה פנימית, שהו"ע התענוג ד, נתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים¹⁵⁶ (וכידוע בענין "במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים¹⁵⁷", דקאי על התענוג בקיום התומ"צ של הצדיקים¹⁵⁸) – מ"מ התחלת סדר

לית מחשבה תפיסא ב"י כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה: ואף שיש בחי' חכמה גם במעשה בראשית – הנה ההפרש ביניהם הוא כמו עד"מ ההפרש באדם חכם בין מעלת עצמיות חכמתו ובין התלבשות חכמתו בדברי שיחת חולין כו', דאף ששיחת חולין של תלמידי חכמים צריכה לימוד¹⁴⁰, מ"מ אין זה בערך עצמיות חכמתו. ועד"ז בנדו"ד, שעשרת המאמרות שבהם נברא העולם נקראים "מילין דהדיוטא"¹⁴¹ (ולכן ששת ימי המעשה נקראים "ימי החול" – ע"ד "שיחת חולין"), משא"כ התורה היא חכמתו ית' ממש.

(כ"ק אדמו"ר ה"צ¹⁴²)

ובפרטיות יותר¹⁴³ – החילוק בין החכמה שבסדר ההשתלשלות להחכמה דתורה הוא ע"ד כללות החילוק בין המוחין להמדות:

המדות – כל ענינם הוא אל הזולת¹⁴⁴ (כמו מדת האהבה והחסד, שאינה שייכת לגבי עצמו, לומר שאוהב את עצמו¹⁴⁵ ומתחסד על עצמו), וכל דבר שהוא רק לגבי הזולת הוא חיצוניות בלבד, ונמצא שהמדות הן ענין חיצוני, וא"כ גם מה שתופסות בהנפש הוא רק חיצוניות הנפש.

משא"כ המוחין – הם לעצמו, ואינם צריכים לזולת, שהרי יכול לישב בפני עצמו ולהשכיל השכלות (ויתרה מזו – שעיקר השכל הוא דוקא מה שמשכיל לעצמו, שהרי השפעת השכל שמשפיע אל הזולת אינה עצמות השכל של המשפיע, כי עצמות השכל א"א כלל להשפיע אל הזולת), ומה שהוא לעצמו

אדהאמ"צ שם ע' תפ ואילך. 150) משלי יב, ה. וראה תו"א בראשית ד, ב. יתרו עג, א. סה"מ תרל"ב ח"א ע' יג. תרל"ה ח"ב ע' תב. המשך מים רבים תרל"ו פקט"ו ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' קמח ואילך. תרפ"ט ע' 46. תרצ"ו ע' 160. ע' 181. תש"ד ע' 172. 151) יתרו כ, יא. תשא לא, יו. 152) ראה זח"א רמז, א. ח"ג רחצ, ב. סה"מ תרצ"ב ע' קסט. תש"ח ע' 272. 153) ח"א טו, א. 154) שפירושו – ברשות ורצון המלך (דרך אמת לזהר שם) (כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – סה"מ תרצ"א ע' ריט). 155) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב. 156) ראה תנחומא בחוקות ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. נתבאר בארוכה לקמן פל"ו. 157) ב"ר פ"ה, ז. רות רבה פ"ב, ג. 158) ראה סה"מ תרס"ה

140) סוכה כא, ב. וש"נ. 141) ראה זח"ג קמט, ב. לקו"ת אחרי כה, ד. סידור עם דא"ח שער התפלה יח, ד. 142) אוה"ת בשלח ע' תסד. 143) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' ריז ואילך. 144) ראה סה"מ תרכ"ח ע' ד ואילך. תרכ"ט ע' ט. עזרת ע' קסח ואילך. תרצ"ב ע' קסט. תרצ"ו ע' 218 ואילך. ובכ"מ. 145) כי אהבה עצמית אינה בגדר "מדה", אלא היא ענין עצמי וגם בזה אהבה היא חיצוניות בלבד, כי הענין העצמי והפנימי שבאהבת עצמו אינו בגדר אהבה כלל. 146) ראה תו"ח בשלח קצט, א ואילך. 147) ראה תו"ח תצוה שעז, ג ואילך. מאמרי אדהאמ"צ נ"ך ע' תפו. המשך תרס"ו ע' צז. 148) ראה המשך תער"ב ח"א פר"ג ואילך. 149) ראה המשך תרס"ו ע' פו ואילך. מאמרי

ליקוטי אמרים

[ט, א]

ומתלבשת בהקב"ה ממש דאורייתא וקב"ה כולא חד. ואף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים גשמיים הרי זה כמחבק את המלך ד"מ שאין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים מאחר שגוף המלך בתוכם.

אור כשלמה, דקאי על התורה, כמבואר בד"ה כי ביום הזה יכפר (השני)¹⁶⁴.

(כ"ק אדמו"ר הצ"צ)

„תפיסא” דייקא, היינו שבלימוד ההלכה ה"ה תופס¹⁶⁵ במהות בחי' חכמה עילאה, אבל אינו מאיר בו עדיין בבחי' גילוי ממש¹⁶⁶ (אלא שיש לו הארה מזה בבחי' ידיעת פנימיות התורה, ומעין זה לנשמות בג"ע, שנהנין מזיו תורתן ועבודתן בבחי' השגה כו'¹⁶⁷).

וזהו החילוק בין התפיסה בהעצמות ע"י תומ"צ עתה לגילוי העצמות לעתיד, שאז יהי' גילוי העצמות והשגת המהות ממש. ולכן הגילוי דלעתיד לא יהי' בבחי' משפיע ומקבל (כמ"ש¹⁶⁸, ולא ילמדו עוד איש את רעהו גו'"), כי בבחי' משפיע ומקבל נמשכת רק הארה, אבל כשהעצמות נמשך אין זה בדרך משפיע ומקבל.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁶⁹)

דאורייתא וקב"ה כולא חד: צ"ע, דאין מזה ראי' על מצוות „כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותי”¹⁷⁰, כמבואר לקמן¹⁷⁰ ש„אורייתא וקוב"ה כולא חד” קאי רק על התורה, משא"כ המצוות הן „אברין דמלכא לחוד” (ולא „כולא חד”).

(כ"ק אדמו"ר¹⁷¹)

שאין הפרש במעלת התקרבותו ודביקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים: „לבוש אחד” זה הוא בחי' כתר, כדאיתא בפרדס¹⁷¹ שהכתר הוא הלבוש הראשון לא"ס ב"ה.

אחרי כן, א ואילך. וראה גם לקו"ת מטות פד, ב. ועוד. (165) ושני פרטים בזה: (א) תפיסה בדבר היא בדרך הכרת, ולכן אינה גילוי ממש, כי גילוי ממש הוא דוקא כשבא מעצמו ולא בדרך הכרת. (ב) תפיסה היא באמצעות איזה דבר (כבנדו"ד – תפיסה בהקב"ה ע"י התורה ומצוותי) (כ"ק אדמו"ר מהררי"צ – סה"מ תרפ"ו ע' 11). (166) ראה גם המשך תער"ב ח"א פק"פ. (167) ראה המשך תער"ב ח"א פק"ג. (168) ירמ" לא, לג. (169) המשך תער"ב ח"א פק"ט. ח"ב ע' אקמא. (170) פכ"ג. (171) שער ג פ"ז.

השתלשלות אינה מבחי' ומדריגה זו, אלא מבחי' הרצון¹⁵⁹.

ועפ"ז מובן שגם המוחין שבסדר ההשתלשלות – שהו"ע החכמה דמעשה בראשית – אינם אלא מוחין של המדות, שהם בחי' חיצוניות בלבד.

משא"כ החכמה שבתורה היא עיקר בחי' החכמה, בחי' החכמה העצמית והפנימית הבאה מבחי' התענוג, התופסת בבחי' פנימיות ועצמות א"ס¹⁶⁰.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב¹⁶¹)

לית מחשבה תפיסא ב"י כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת: „כאשר תפיסא ומתלבשת” – לכאורה קאי (לא רק על מחשבה הנזכרת כאן, אלא) גם על דיבור ומעשה דלעיל („ואפי' בחי' דיבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן”).

(כ"ק אדמו"ר¹⁷²)

לית מחשבה תפיסא ב"י כלל כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותי: מפשטות הלשון „כי אם כו' בתורה ומצותי” משמע שכל שאר הענינים – גם רעותא דלבא, וגם הביטול דקבלת עול – אינם תופסים בהעצמות ממש.

(כ"ק אדמו"ר¹⁶²)

כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצותי אזי היא תפיסא (בהן) ומתלבשת בהקב"ה ממש: היינו ששניהם – האדם והקב"ה – מלובשים בלבוש אחד, כי התורה היא לבוש להקב"ה (כמ"ש¹⁶³, עוטה

ס"ע ב ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תתקסה. וככ"מ. (159) ואף שבע"ח שם ממשיך „להוציא לאור שלימות פעולותיו כו'”, זהו רק שמזכיר טיבת הרצון כביכול, ולא שהתחלת ההשתלשלות היא במדריגה זו, שהרי בתחילת ההשתלשלות מזכיר רק „כאשר שעלה ברצונו כו'”. וראה המשך תרס"ו ע' ז ואילך שגם הענין ד„להוציא לאור שלימות כו'” עדיין אינו תכלית הכוונה הפנימית. (160) ראה בארוכה המשך תער"ב שם. (161) סה"מ תרע"ח ע' ר ואילך. (162) תו"מ סה"מ ח"ב ע' פח הערה 20. (163) תהלים קד, ב (לקו"ת בהר מא, א ואילך). (164) לקו"ת

ליקוטי אמרים

פרק ד

צט

וימינו תחבקני: שה"ש ב, ו, ח, ג. התורה שנתנה מימין: ברכה לג, ב. ברכות סב, א.

וכן אם המלך מחבקו בזרועו גם שהיא מלוכשת תוך מלבושיו כמ"ש וימינו תחבקני שהיא התורה שנתנה מימין שהיא בחי' חסד ומים:

וכמו בהשפעת איש החסד, שבהשפעתו לזולתו נרגש החסד (דהמפיעט), משא"כ ההמשכה מלמעלה למטה דמים היא באופן ש"מניחין מקום גבוה והולכין (דוקא) למקום נמוך"175. וזהו שמוסיף שהתורה היא בחינת מים, היינו שירידת התורה מלמעלה למטה היא בדוגמת ירידת המים176 ש"מניחין מקום גבוה", כיון שעיקר התורה הוא דוקא למטה.

(כ"ק אדמו"ר125)

שהיא בחי' חסד: עיין סוכה מט, ב177. ולהעיר מפע"ח שער חג הסוכות רפ"א: „החסדים נקרא ימין“.

(כ"ק אדמו"ר11)

ומשמע דמ"מ אינו דומה למי שמחבקו בלי לבוש כלל. ועז"נ172 „ולא יכנף עוד מוריך“ (פ"י שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש"173), היינו שלעתיד תהי' התגלות בחי' העצמות בלי לבוש והעלם כלל. וי"ל שזהו בחי' התורה כמו שהיא בבחי' העצמות, בחי' שעשועים העצמיים, שהו"ע תענוג העצמי הבלתי מורגש, וזהו ענין טעמי התורה וטעמי המצוות שיתגלו לעתיד.

(כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב174)

התורה שנתנה מימין שהיא בחי' חסד ומים: הדיוק „חסד ומים“ (אף שלענין נתינת התורה מימין נוגע רק היותה בחי' חסד) – כי ההמשכה מלמעלה למטה שבחסד היא באופן שהעליון תופס מקום

לקוטי הגהות – מיוחס להצ"צ

במוחו להשמר שלא לעבור על מצות ל"ת ואהבת ה' בלבו לדבקה בו בקיום המצות כו"178. דאורייתא וקב"ה כולא חד: עיין לקמן פכ"ג182. ד"ה כי קרוב אליך פ"ג183. שהן רוב מצות התורה: עיין תו"א ד"ה ואלה שמות184 וד"ה קול דודי185 בענין משנה, תלמוד והלכות. כל מחשבה תפיסא בהן: עיין ד"ה בגמרא פ' הפועלים פ"ב186.

והשראתה וכן בדו"מ"181 שם לח, ג (ושם: „כי המצוות הם לבושים .. שהם בחי' מקיפים שמקיפים ומלישים את הנפש מראשה ועד רגלה כו"182). ושם: „יובן ויבואר היטב בתוספ' ביאור מה שאמרו בזהר דאוריית' וקב"ה כולא חד כו"183 (ומאריך לבאר החילוק בין התורה שהיא „כולא חד“ עם הקב"ה, ובין המצוות שהן „אברין דמלכא לחוד"184). צ"ע הכוונה. ושם פ"א (לקו"ת נצבים מו, א): „תלת דרגין אינו מתקשראן דא בדא קודשא ב"ה ואורייתא וישראל .. וישראל מתקשראן באורייתא .. ואורייתא מתקשראה בקודשא בריך הוא דאורייתא וקב"ה כולא חד .. והיינו שהתורה היא הממוצע המתבר ומקשר בחינת אלקותו ית' בנש"י כו"184). שמות מט, ב ואילך. 185 שם נא, ב ואילך. 186 לקו"ת תזריע כג, א (ושם: „ע"י עסק התורה שהנפש היא תפיסא בה אזי ע"ז היא תפיסא ומתלבשת בהקב"ה ממש דאורייתא וקב"ה כולא חד וכמ"ש בבינונים ח"א פ' ד' ה' ע"ש"187).

מחשבה דיבור ומעשה: עיין תו"א ד"ה ואלה שמות (ד"ה וביאור הענין)178 שהמחדו"מ מקבלים לפעמים מהמדות שבלב ולפעמים מהשכל. ועיין ד"ה ויאמר ה' גו' מי שם פה179. ד"ה רני ושמחי (ד"ה והנה להבינן)180. ד"ה מי כה' אלקינו (ד"ה וענין נר)181. האהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע .. והיראה היא שרש לשם"ה לא תעשה: עיין לקמן פט"ז: „ויראת ה' במוחו להיות סור מרע .. ואהבת ה' בלבו .. לדבקה בו בקיום המצות כו"182. פט"ו: „ויראת ה'“

172 ישע"ל, כ. 173 לקמן פל"ו. 174 סה"מ עטר"ת ע' שנה. 175 תענית ז, א. 176 ומ"ש שהיא (גם) בחינת חסד – הוא ביאור על זה שהתורה היא „ימינו“. ואולי יש לומר, דזה שהתורה היא בכל מקום בשוה (כנ"ל הערה 123) שייך לזה שהתורה היא בחינת חסד – חסד בלתי מוגבל, שלכן המשכתו היא בכל מקום בשוה; וזה שהתורה היא דוקא למטה הוא בחינת מים דתורה, ככפנים. 177 ושם: „מאי דכתיב פ"י פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד כו"178). שמות נ, א. 179 שם נב, א (ושם: „רמ"ח כחות הנפש מתלבשים ברמ"ח איברי הגוף .. ועוד נמצא בחי' אחת הכוללת את כל פרטי הכחות .. והיינו בחי' המחשבה של האדם .. שהמחשבה ישנה ברגל ג"כ והיא שם בבחי' מקיף כו"180). מקץ לו, א (ושם: „שמחשבתו של האדם מלבשת את הנשמה ומקיפה מכל צד וממשיכה להטותה אל כל אשר תחפוץ ששם תהא משכן הנשמה